

Orgelconcert Jeanne Demessieux

SPEL, DAT IETS BIJZONDERS WAS

De Grote Kerk was gisteravond nog groot genoeg om het publiek te bevatten, dat was komen luisteren naar de Parijse organiste Jeanne Demessieux. Haar spel was als iets bijzonders aangekondigd, en we mogen hier rustig zeggen, dat dit geen reclamestunt geweest is: het is iets bijzonders. We hebben er tijdens dit concert soms spijt van gehad dat we onze bewondering onder de banken moesten blijven steken. Maar een kerk is nu eenmaal niet de geschikte ruimte voor een applaus en daarom hopen we hier de juiste woorden te kunnen vinden, om onze indrukken enigszins te kunnen omschrijven.

Om nu eens bij 't laatste nummer van het programma te beginnen: een improvisatie op een thema van Hendrik Andriessen, de organiste vlak voor de tijd overhandigd. Tweemaal laat zij het thema horen, een korte ongecompliceerde melodie, die veel mogelijkheden bevat, een thema dat zich zo te horen zeer goed zou lenen voor een fugatische behandeling; een kort moment van overdenken en dan komt het melodietje vrolijk de kerk in gedrukt, omgeven door een lustig tegenstemmetje; voort gaat de improvisatie: het thema wordt uit elkaar gerukt, hier horen we de kop, daar komt de ataat; dan is er weer het hele thema, een soort sequens schijnt naar een climax te voeren, maar midden erin onderbreekt de organiste zichzelf om in kort meditatief intermezzo naar nieuwe mogelijkheden te zoeken. En dan begint weer een nieuw spel met dat thema, hier duikt 't op in de bovenstem, daar horen we het in het pedaal, nu eens is het een tongwerk dan 'n mixtuurtje dat er kleur aan geeft en daar is het einde, bedaard, bijna te bedaard voor dit bevallige huppelende melodietje.

Vlak ervoor hoorden we twee koralen van de organiste zelf, over Gregoriaanse melodieën, een Eerste over het vasten-gezag: „Attende Domine” een lange muzikale overweging, heider en doorzichtig, sober in de begeleiding, misschien hard en modern, maar nergens gezocht of gewild; een volgende over „Tu es Petrus”, kort en krachtig, als de gedachte die het bevat, misschien een enkele zin, maar dan een zin met inhoud.

Het was intussen niet slechts de improvisatrice en de componiste Jeanne Demessieux, die we hoorden. Het programma vermeldde tien nummers en de eerste acht waren gewijd aan orgelwerken uit alle tijden en landen. H. Purcell, Engelsman, was er met een Trumpet Hune, Italië werd door G. Frescobaldi vertegenwoordigd, Duitsland door J. S. Bach de grootmeester aller tijden op het orgel. Dat Frankrijk tenslotte de meeste abten op zang had, wie zal het kwalijk

nemen, temeer daar deze noten zo heerlijk gezongen werden.

Daguin was er van de oude garde, met een van zijn Noëls, van de laatste honderd jaren hoorden we Franck, Widor en Vierne.

Wat van haar spel opvalt is vooreerst de registratie. Vergeleken met de concerten die we tot op heden van dit orgel hoorden — verleden jaar waren we niet in de gelegenheid Jeanne Demessieux te gaan beluisteren — valt bij deze organiste het spaarzame gebruik van de mixturen op. Ze gebruikt ze, maar niet veel en dan in combinaties, waarin ze niet overheersen.

Veel meer — en ook zonder het overige overdaad aan te doen — trekt zij de tongwerken, waarvan het St. Jansorgel er wel meer bezit, dan we tot op heden wisten. We hebben hedenavond uitsluitend geluisterd en niets genoteerd, zodat we niet precies kunnen zeggen waarom ons enige registratie opviel. Maar een koraal van Bach, zoals „Rejoissez vous, Chrétiens” was in deze registratie zo'n vreugde-vol muzikje, zo blij, dat we haast zouden geloven, dat Bach het zo bedoeld heeft. Daguin's „Noël en Sol majeur” bevatte ook enkele variaties die zich zo fijn lieten behandelen. Het was verder niet speciaal als soloregister maar ook in meerstemmige spel, dat zij de tongwerken trok.

We zouden verder nog kunnen schrijven over haar opvatting der composities. Franck's „Pièce Heroïque”, een stuk dat ons na aan het hart ligt, viel op door een voordracht, die ons eerst een deed schrikken, maar in het vervolg en eenmaal ingeleid zijn we geneigd te geloven, dat het zo gespeeld moet worden. We willen eindigen. Er zou nog meer over te schrijven zijn. We hopen Jeanne Demessieux nog vaker te mogen horen.

Jeanne Demessieux concerteerde

'n Zeer begaafde organiste in de St. Janskerk

Bij dalende zon na 'n prachtige zomerdag in de onvolprezen St. Jan te vertoeven, is op zichzelf al weldadig. En wel in 't bijzonder, als dit nog verrijkt wordt door orgelspel van de Parijse organiste Jeanne Demessieux. Want al zullen, zoals trouwens meestal bij concerten, de meningen uiteenlopen, ontkenen zal wel niemand, dat zij 'n zeer begaafd musicus is. Zij beheerst het instrument volkomen en boeit door variëteit van registrering. Haar met zorg samengesteld programma vermeldde werken van oude en nieuwere meesters: 'n vrolijk aansprekende „Trumpet tune”, klaarblijkelijk in Franse stijl, van de Engelse meester Purcell (1658—1695); van de Italiaan G. Frescobaldi (1583—1643) 'n „Tocatta pour l'Élévation” en 'n Fuga in g: interessant om te horen hoe in Fr's tijd de instrumentale compositie nog in

Jeanne Demessieux.

de kinderschoenen stond. Van J. S. Bach „Praeludium en fuga in D” en twee koralen; haar opvatting van Bach, vooral van de koraaltjes, ligt ons vreemd; ik vind dat de wijding ontbrak. Is het misschien daaraan toe te schrijven, dat zij zich voor haar orgelconcerten in Frankrijk hoofdzakelijk tot zalen moet bepalen? Van Louis Claude Daquin (1694—1772) „Noël” in G, dan van César Franck het mooie „Pièce Heroïque”, van de begaafde blinde Franse componist L. Vict. Vierne (1870—1937) de Finale uit diens 3e Symphonie, van de Fransman C. M. Widor (1864—1937) „Haec Dies” gevolgd door 2 „Chorals” van Jeanne Demessieux zelf, die ik nog eens zou moeten horen om er 'n leter en misschien gunstiger oordeel over te hebben.

Van haar bijzonder improvisatie-talent gaf de jonge Franse organiste blijk door 'n thema van Hendrik Andriessen gevarieerd uit te werken.

Met alle bewondering voor haar bijzonder talent kan ik mij niet aan de indruk onttrekken, dat vooral haar technisch kunnen wat te veel wordt gemonstreerd.

Jeanne Demessieux speelde te Gouda

WIE, zoals Jeanne Demessieux dat doet, in tien dagen negen concerten op stuk voor stuk zeer verschillende orgels geeft, moet niet met technische moeilijkheden te kampen hebben. Het is Donderdagavond in de Goudse St. Jan dan ook wel overduidelijk gebleken, dat die moeilijkheden voor haar niet bestaan en dat vinger- en voettechniek tot een uitzonderlijk hoge graad ontwikkeld zijn. Ik meen haar spel niet beter te kunnen kwalificeren dan niet virtuoos. In dat opzicht is er een groot verschil met 't spel van de Nederlandse organist, wiens kunnen vooral in de kerkmuzikale praktijk zijn ontplooiing vindt. Bij Jeanne Demessieux is 't aller-eerst concertspel. Daarin liggen gevaren: spelen op het publiek, en effect-bejag. Bij 't uitvoeren van een programma, bestaande uit werken van Purcell, Frescobaldi, Bach, Daquin, Franck, Widor, Vierne en eigen composities heeft zij die gevaren niet altijd omzeild. Grote ritenuto's aan het slot, een te veelvuldig gebruik van de machtige 32-voets basuin, soms overdreven snelle tempi (b.v. in Nun freut euch lieben Christ'nen gemein, waarin ook 't pedaal te zwak geregistreerd was) en 't trekken van een romantische vulstem als 't Carillon in de D-dur fuga van Bach, kan ik niet bewonderen. In het kostelijke Noël van Daquin konden we genieten van de voor de oud-Franse orgelkunst karakteristieke registratie-effecten, waarvan echter de laatste met het volle werk wat uit de toon viel tegenover de voorafgaande. In de Pièce heroïque van César Franck bleek de organiste zich nogal wat vrijheden (niet altijd even fraaie!) te veroorloven. Interessant was de kennismaking met 2 Chorals van de concertgeefster. Verleende eerder van haar gehoord werk sterke verwantschap met de omstreden Messiaen, 't nu gespeeld liet een heel ander muzikaal idioom horen, dat veel romantischer van allure is, en wel aan Franck herinnert.

Hendrik Andriessen had aan Jeanne Demessieux een thema gegeven om op te improviseren. Zij heeft dit behandeld als een vrije fantasie, waardoor het minder tot zijn recht is gekomen.

J. A. P. J. DE M.

JEANNE DEMESSIEUX IN DE OUDE KERK

Indrukwekkend concert

Voor een talrijk publiek heeft de beroemde Parijse orgeliste Jeanne Demessieux gisteravond andermaal een concert gegeven in onze stad. Het vorig jaar beluisterden wij haar in de Nieuwe Kerk en nu hebben wij haar meesterlijk spel op het orgel der Oude Kerk kunnen horen.

Het programma dat zij ten gehore bracht, vermeldde voor het merendeel werken uit de Franse Orgelliteratuur. Daarbij kwamen een Trompet Tune van de Engelse componist Purcell, een Concerto van Händel en een Tocatta en Fuga van de Italiaanse componist Frescobaldi.

Jeanne Demessieux beschikt over een fabelachtig technisch kunnen. Doch nimmer wordt de virtuositeit bij haar doel. Zij is wars van alle uiterlijk effect. Geheel haar spel verdiept zich in de innerlijke waarde van het kunstwerk. Hoewel haar kunde verbluft, is het boeiende van haar vertolkingen telkens weer de innige muzikale weergave. Prachtig waren de muziek en registratie van de Trumpet Tune van Purcell. Fascinerend door fijne registratie en virtuozie en lichte speelmanier was het tweede Concerto van Händel; deze muziek ligt haar bovenmate.

Indrukwekkend vertolkte de Parijse orgeliste het Pièce Heroïque van „le père Franck”. De finale uit de derde Symphonie van Vierne speelde zij verbluffend.

Tot slot heeft Jeanne Demessieux een geweldige improvisatie gegeven: een vierdelige symphonie op thema's van Piet van Amstel, de orgellist der Oude Kerk. In een stroom van klanken, die in een fractie van een ogenblik waren overdacht, heeft zij het publiek haar meesterschap en het leiden en verwerken van thema's doen horen. Een geweldige climax bracht het slotdeel, de finale, want daarin werden alle thema's nog eens samengevoegd, verbonden met het grillige, toccata-achtige vierde thema.

De Technische

Concert Jeanne Demessieux Volle kerk bracht zwijgende hulde

Jeanne Demessieux heeft gisteravond het orgel van de Oude Kerk laten zingen en muziekminnend Delft liet zich deze nieuwe kans om het boeiende spel van de roemruchte leerlinge van Marcel Dupré te beluisteren, niet ontgaan. Waar applaus in deze gewijde ruimte misplaatst geweest zou zijn — het concert werd bovendien voor een radio-uitzending vastgelegd — brachten de dankbare toehoorders aan het slot van deze prachtige avond Jeanne Demessieux zwijgend hun hulde en de kunstaresse was bij het verlaten van het kerkgebouw zichtbaar getroffen bij de aanblik van haar grote, van de zitplaatsen opgerezen auditorium.

Het programma was zo gekozen, dat men naast enkele „sovereine” werken — het tweede Concerto van G. F. Händel, de finale van de derde Symphonie van L. Vierne en Haec Dies van Ch. M. Widor — enige stukken te horen kreeg, waarin de orgelmuziek een dienende taak te vervullen heeft, met name de Toccate alla Levazione van G. Frescobaldi. Een programma, dat terzelfder tijd gelegenheid bood om de veelzijdigheid van Jeanne Demessieux' talent in het licht te stellen: Zin voor strakke rhythmering in H. Purcell's Trumpet Tune, begrip voor de typisch orgeleske effecten — verkregen mede door een prachtige registratie — van L. C. Daquins Noël en Sol majeur, de intense tederheid van Frescobaldi's Toccata en Fuga, de dynamische geladenheid van César Franck's Pièce Heroïque.

Aan het slot een indrukwekkende symphonische improvisatie over door de Delftse organist Piet van Amstel opgegeven thema's. Met een eigen Fuga bewees de Parijse organiste haar compositorische kwaliteiten.

H. v. Huid. Hollander

Goudse Courant

„Vrij Volk”